

Montessoripedagogiken i praktiken

En studie i frekvens av arbetspass

Anne-Sofie Anderstedt

Lärarhögskolan i Stockholm
Institutionen för individ, omvärld och lärande

Examensarbete 10 p
Montessoripedagogiken i praktiken.
Barn och ungdomspedagogisk påbyggnads kurs (41-60 p)
VT terminen 2007
Examinator: Åsa Bäckström
English title: Montessoripedagogic in practice

Montessoripedagogiken i praktiken

En studie i frekvens av arbetspass

Anne-Sofie Anderstedt

Sammanfattning

Arbetscykel och arbetspass är centrala delar i montessoripedagogiken. En arbetscykel är något som barnet bygger upp inom sig själv då han/hon får möjlighet till fria val under ansvar och tillräcklig med tid, i en organiserad miljö. Arbetspass är något som montessoriläraren måste erbjuda och planera för, dessa ska innehålla en tidsrymd på minst två timmar, idealet är tre timmar.

Syftet med föreliggande studie har varit att undersöka i vilken utsträckning arbetspass praktiseras vid svenska montessoriskolor.

Resultaten visar att i de förskolor som deltog i min enkätundersökning finns det fyra olika frekvenser i att erbjuda barnen arbetspass. Två timmar fyra dagar i veckan, två till tre timmar 4-5 dagar i veckan, två timmar tre dagar i veckan och två timmar fem dagar i veckan.

Förskolorna har planerat verksamheten så att de möjliggör för barnen att ha fria val av aktiviteter från det att de anländer till förskolan fram till samlingen kl 11.

Det finns dagar som undantas från arbetspass i två av grupperna. I en av grupperna har förskolorna valt att ha en dag undantagen, i en annan grupp har man två dagar per vecka undantaget. Dessa dagar ägnar man sig åt traditionell förskolepedagogik, skogspromenader, rytmik, utflykter, bibliotek, teater eller musik.

Jag har funnit att det finns ett samband i frekvensen av arbetspassen och deras längd med hur många i vuxengruppen som är Montessoriutbildade. De grupper som har längsta arbetspassen, (tre timmar och högsta frekvensen 5 dagar i veckan) har alla eller näst intill alla i vuxengruppen montessoriutbildade.

Värt att notera är att det finns förskolor i materialet som inte uppfyller de krav som Svenska montessoriförbundet ställer för auktorisation.

Nyckelord

Arbetspass, normalisering, koncentration, fritt val, montessori.

Förord.....	2
1. Inledning	3
2. Bakgrund	3
3. Arbetscykeln.....	4
3.1 Normalisering.....	5
3.2 Sambandet mellan arbetscykeln och normalisering.....	6
3.3 Montessori och friheten	7
3.4 Montessori och disciplin.....	8
3.5 Sambandet mellan frihet och disciplin	9
3.6 Montessoris förberedda miljö.....	9
4. Teoretisk referensram.....	10
4.1 Williams och Keith	10
4.2 Grebennikov.....	11
5. Syfte och frågeställning.....	12
5.1 Syfte	12
5.2 Frågeställning	12
6. Metod och genomförande	13
6.1 Metod	13
6.2 Urval.....	13
7. Resultat	14
7.1 Grupp 1: Två timmar, fyra dagar i veckan.	15
Tabell 1	15
Tabell 2.....	15
7.2 Grupp 2: Tretimmarspass finns.	16
Tabell 3.....	16
Tabell 4.....	16
7.3 Grupp 3: Två timmar, tre dagar i veckan.	17
Tabell 5	17
Tabell 6.....	17
7.4 Grupp 4: Två timmar, fem dagar i veckan.	18
Tabell 7	18
Tabell 8.....	18
7.5 Normalisering.....	18
7.6 Organisation av dagen.....	19
7.7 Annan verksamhet.....	19
7.8 Analys	20
7.9 Diskussion	21
Referenser	24
Bilagor	25
Bilaga 1.....	25
Bilaga 2.....	26
Bilaga 4.....	30

Förord.

Den här uppsatsen har jag från början utarbetat för att ta en Nationell Montessorispecialist examen. Så kallad NAMEX som är en av svenska Montessoriförbundet beslutat examensbevis som har tillkommit för att säkra kvalitén på de olika utbildningar som finns inom montessori. När jag väl skrivit den delen bestämde jag mig för att skapa en c-uppsats också när jag ändå höll på.

Det visade sig vara mer omfattande att skapa om den än jag från början tänkt, jag fick bland annat omarbeta alla tabeller i min datainsamling. Detta innebar dock att jag för mig själv synliggjorde resultat som jag samlat in men inte kunnat se tidigare. Ett tack vill jag här ge min handledare Karin Sandqvist på LHS för det stöd hon givit mig, samt Kristina S Wennerström på Montessoriskolan Castello för handledning i montessoripedagogiken och uppmuntrande tillrop.

Jag vill också rikta ett alldeles särskilt tack till mina barn Sandra, Minna, Björn, Kristian och Sabine. För den livets glädje, inspiration och kunskap om barns liv och lärande ni skänkt mig.

Min man Greger vill jag också tacka för hans aldrig sviktande tro på min förmåga och kompetens och för att han låtit mig vara ifred när jag behövt skriva.

1. Inledning

I mitt arbete som montessoriförskollärare har jag många gånger haft anledning att fundera över Montessoris tankar om frihet och disciplin. Maria Montessori förordade att barnen i en grupp skulle ha tid till tre timmar utav egen vald aktivitet, som hon kallade arbetscykel. I dagligt tal på förskolorna används termen arbetspass. I den här uppsatsen används båda uttrycken. En arbetscykel är något som barnet bygger upp inom sig själv då han/hon får möjlighet till fria val under ansvar och tillräcklig med tid, i en organiserad miljö. Arbetspass är något som montessoriläraren måste erbjuda och planera för, dessa ska innehålla en tidsrymd på minst två timmar idealet är tre timmar.

Två andra termer som det känns nödvändigt att förtydliga är "klassrum" vilket är en term som används även för förskolan inom montessoriverksamheterna och 'arbete' Montessori menade att barns lek var så viktig att hon kallade den arbete.

I början på ett läsår har jag upplevt det kaos och oordning som inträffar när barnen i en grupp ska lära sig att inte bara göra fria val utan också att ta ansvar för dessa val. Jag har också ställts inför dilemman i frågan hur jag ska planera verksamheten för att kunna erbjuda barnen den tid av egen aktivitet som Montessori förordade.

Den här studien har jag ägnat åt att undersöka hur frekvent barnen på montessoriförskolorna erbjuds arbetspass. Med frekvent avser jag hur många dagar i veckan barnen erbjuds två till tre timmars ostörd aktivitet. Jag har också tittat på hur montessoriförskolorna planerat sin dag för att kunna erbjuda barnen tillräckligt med tid för egen aktivitet.

En montessoriförskola har ofta öppettiderna 7.30 – 17.00 innebärande att barnen kan droppa in mellan 7.30-9.30, lunch serveras vid c:a 11.30. Detta innebär att många av barnen inte kan erbjudas två till tre timmars ostörd aktivitet.

2. Bakgrund

Gutek L (2004) har skrivit en biografi om Montessoris arbete och liv han berättar om metodens uppkomst så här.

Maria Montessori föddes 1870 i Chiaravalle i Italien. Hennes föräldrar menade att hon skulle bli lärare, det enda akademiska yrke som var möjligt för en kvinna i Italien vid den tiden. Maria Montessori hade dock högre ambitioner och lyckades bli antagen på läkarutbildningen. År 1896 blev hon Italiens första kvinnliga läkare. Den tjänst hon sedan blev erbjuden var på ett sjukhus för mentalt störda barn som

hon kom att söka stimulans för. I sitt sökande kom hon att studera de två franska läkarna Jean Itard och Edouard Sèguin. Jean Itard hade gjort en studie av döva barn. Edouard Sèguin var en elev till Jean Itard och båda hade det utvecklat material som tränade olika sinnesfunktioner för utvecklingsstörda barn.

Maria Montessori utgick ifrån dessa båda läkares metoder och material när hon arbetade med de barnen. Hon kom också att utveckla många material själv för att stödja dessa barn i deras utveckling. Hon nådde mycket goda resultat och hennes elever fick utföra intagningsprover till vanliga skolor och klarade dessa. Hon kom då att fundera över hur det var möjligt att hennes elever kunde uppnå samma resultat som normalbegåvade barn. Hon ansåg att det måste föreligga ett grundläggande fel i det traditionella skolväsendet om de normalbegåvade barnen inte uppnådde högre resultat.

Hon läste efter sin läkarutbildning socialantropologi, psykologi och filosofi.

1904 utsågs hon till professor i pedagogisk antropologi vid universitetet i Rom. Några år ägnade hon åt att föreläsa på universitetet.

1907 blev hon erbjuden att starta ett daghem utanför slumområdet San Lorenzo. Hon tackade ja till detta och döpte daghemmet till Casa dei Bambini (Barnens hus). Det var på Casa dei Bambini Maria Montessori utvecklade pedagogiken för normala barn. Hon använde sig av de material och idéer hon fått under sina studier och arbete med utvecklingsstörda barn och fann att normala barn inte reagerade på samma sätt inför materialen som de störda barnen. De normalbegåvade barnen arbetade spontant med de material som hon använt för att locka de utvecklingsstörda till aktivitet.

Till sin hjälp valde Maria Montessori en utbildad portvaktsdotter då hon inte ville ha en lärare som var utbildad för undervisning. Hon ville att läraren på Casa dei Bambini skulle se och lära sig tillsammans med barnen och utav barnen. Hon ansåg att detta inte skulle vara möjligt med en gammal lärarinna med erfarenhet av den på den tiden rådanden undervisningen.

Det som hände med barnen på Casa dei Bambini var att barnen arbetade frivilligt och koncentrerat och så småningom utvecklades en inre disciplin och ett eget ansvarstagande. (G Gutek, 2004)

3. Arbetscykeln

Centralt i Montessori är arbetscykeln barnen måste ges mycket tid att fritt välja aktiviteter i klassrummet för att bygga upp en individuell arbetscykel. Montessori menade att tre timmar är lagom tid för barnen att fritt få styra över sina aktiviteter. Barnen ska under denna tid inte behöva störas utav aktiviteter som är planerade av någon annan. Barnet ska fritt kunna välja aktivitet utefter egna behov, förkunskaper och intresse.

Genom aktivitet bygger barnen upp sig själva, Montessori kallade detta för arbete. Arbetet är för barnen viktigt för att de ska kunna bygga upp självkänsla, vilja och koncentration. Montessori menade att varje barn i en grupp behöver frihet att röra sig, möjlighet att välja aktivitet, välja att arbeta ensam eller i grupp och själv bestämma hur länge en aktivitet ska pågå. Detta för att barnet ska kunna utveckla en egen arbetscykel, dvs. koncentrationskurva. (M Montessori 1948/1998)

Arbetscykeln innebär: Ett val av aktivitet som barnet är väl förtrogen med som en förberedelse, följt av en period av rastlöshet då barnet vandrar runt och blir oroligt och okoncentrerat (falsk trötthet). Slutligen slår sig barnet till ro med en större uppgift som kräver koncentration då är det viktigt att barnet inte störs. Barnet är därefter tillfreds och lugnt, kunskapen som barnet inhämtat genom det koncentrerade arbetet bearbetas nu och barnet planar ut sin aktivitet med något det är väl förtrogen med. Stunderna av förberedelse blir kortare och barnets arbetscykel blir allt längre och följs av sinnesro och reflektion. Stör man barnet under perioderna av koncentration eller falsk trötthet stör man barnets möjlighet att följa sina inre drivkrafter och barnet blir frustrerat, oroligt och får svårigheter att själv ta sig ur rastlösheten/falska tröttheten (G Gutek, 2004 chapter 3.)

"För att uppnå detta måste barnen få så lång tid på sig som möjligt att arbeta med Montessorimaterialen. Tre timmar är idealet, men man bör inrikta sig på minst två timmar så ofta som möjligt."(Foundation course manual ,sid 116. 1991.)

Precis som vi vuxna behöver barnen få tid på sig att arbeta i sin egen takt för att bli färdiga med ett arbete och uppleva tillfredställelsen att ha avslutat det. Skillnaden är att barnen arbetar för arbetets skull och den vuxne för slutresultatet. Montessoriförskolan ska därför ha få rutiner som avbryter barnens aktivitet. I stället för att samla alla till fruktstund kan det stå frukt framme så att varje barn själv kan välja att ta paus när de vill. Samling bör ligga i slutet på arbetspasset. Barnen kan då börja arbeta direkt på morgonen och läraren kan efter att personligen tagit emot alla barn. Ägna sig åt de barn som behöver extra uppmärksamhet, och hjälp att välja aktivitet, medan de som redan arbetat sig fram till en arbetscykel kan sätta i gång med sina aktiviteter på egen hand. (S Wennerström, B Smeds, 1997, sid 64.)

3.1 Normalisering

Normalisering är enligt Maria Montessori ett tillstånd barnet arbetar sig fram till. Normaliseringen innebär att barnet har utvecklats optimalt. Ett normaliserat barn trivs med sig själv, sin omgivning, sina kamrater och vuxna och har uppnått en god koncentrationsförmåga. (M Montessori 1921/1972 chapter 3).

Normalisering är att hitta sig själv. Ett normaliserat barn har kommit till rätta med sig själv, det kan ta eget ansvar, förstår att också andra har behov och kan hjälpa andra när det behövs. Barnet är självständigt i sitt arbete, visar glädje, nyfikenhet

och lust att lära och pröva. Uttrycket betyder alltså inte att barnet är normalt eller ska göras normalt. Ett barn som normaliserats har utvecklat självdisciplin, ansvarskänsla och självkontroll. (S Wennerström, B Smeds.1997)

3.2 Sambandet mellan arbetscykeln och normalisering

Arbetet barnet utför i den förberedda miljön är vägen till normalisering. Handens arbete och funktioner är den direkta förlängningen på hjärnan och själen. Ett barn som ännu inte är normaliserat har inte dessa företeelser kopplade till varandra. De är som två strömmar som går sina egna vägar. I ett barn som normaliserats har dessa sammanflätats till ett, det hjärnan vill utföra och det den muskulära energin, rörelsen utför är en och samma sak.

Grundförutsättningen för att ett barn ska uppnå normalisering är att det upplevt koncentration, koncentration genom aktivitet och arbete.

” Det viktigaste är att uppgiften väcker ett sådant intresse att den engagerar barnets hela personlighet”. (M Montessori 1949/1992 sid 181).

En arbetscykel är något som ser olika ut för varje enskilt barn. De är alla enskilda individer med olika tempo. Barnens intressen är också olika beroende på ålder och tidigare erfarenheter. De måste alla få en möjlighet att välja utifrån sin egen förmåga och intresse. Enligt Montessori är det av största vikt att ett barn inte avbryts då det koncentrerar sig, för då kan de inte lära sig vad koncentration är, eller att komma igång med en aktivitet att hålla fast vid den och slutföra den.

Montessori utgår från det lilla barnet 3-5 år, det är här förmågan till koncentration grundläggs. Under ett arbetspass i ett Montessoriklassrum kan det pågå lika många aktiviteter som det finns barn och de är alla sysselsatta med sin egen utveckling. (M Montessori 1949/1992)

För att uppnå normalisering behöver barnen uppnå djup koncentration, vara aktiva med händerna, få välja, upprepa så många gånger de önskar, ha tydliga ramar, känna glädje över att dela med sig av erfarenheter och kunskaper och känna respekt för andra. En förutsättning är alltså att barnet kan koncentrera sig. Koncentration lär de sig genom all aktivitet som är förankrad i verkligheten och som de kan lära sig något av. Miljön måste vara anpassad till barnets utvecklingsnivå och behov så att den lockar till aktivitet, så att barnen kan få sin kunskapsstörst tillfredställd. (S Wennerström, B Smeds), (1997).

3.3 Montessori och friheten

” Barnets frihet bör som sin begränsning ha det gemensamma intresset i den grupp det rör sig; dess form uttrycks i det vi kallar beteende och gott uppförande.”(M Montessori, 1948/1998 sid 64)

Barnets frihet i miljön är central för Montessoripedagogiken, barnet kan välja att arbeta med alla de material han/hon har blivit visat. Han/hon kan också välja att upprepa en uppgift så många gånger han/hon önskar, eller avsluta en övning när han/hon vill. Så länge ett barn arbetar på ett konstruktivt sätt med respekt för den förberedda miljön och sina kamrater i den, har barnet total rörelsefrihet.

Barnet har också frihet att utvecklas i sin egen takt utan påtryckningar och utan konkurrerande inslag som t ex tävlingar. Så länge barnet behärskar reglerna för samtal har han också rätt att välja att tala eller att vara tyst.

När barnet fritt får välja arbete stärks viljan och koncentrationen, då kan det också börja ta ansvar för sig själv och sina studier. Det är barnets egna initiativ, behov och önskningar som ska styra valet av aktivitet

Barnet har också en absolut rätt att inte utsättas för faror. Barnet får inte utsättas, för risken att skadas. Vassa knivar, varma strykjärn och liknande används inte förrän barnet har uppnått tillräcklig utveckling. Faror i miljön kan även vara psykiska och det är lärarens uppgift att vaka över att barnets psyke inte skadas av misslyckanden eller förtryck.

Alla dessa friheter sammantaget innebär att barnet ges utrymme att växa i alla avseenden såväl fysiskt, som psykiskt, känslomässigt och socialt. Han/hon ska också ges frihet att älska och att älskas som den enskilda unika individ han är. (M Montessori, 1948/1998)

Friheten i montessoriförskolan är olika för olika individer, en del barn behöver från början fastare ramar än andra och för att friheten ska kunna utvecklas krävs att barnet utvecklat en viss självdisciplin och respekt för frihetens gränser. De måste visa respekt för varandra men även för materialen och miljön.

Rörelse är en förutsättning för att barn ska utvecklas intellektuellt. Barnen ska i ett montessoriklassrum kunna röra sig som det önskar. De hämtar och ställer tillbaka, de arbetar på mattor eller bord allteftersom de väljer. När det får röra sig som de vill och fritt välja arbetsställning kan de lägga energi och koncentration på den aktivitet de valt. Barnen är fria att välja sysselsättning utifrån vad läraren visat dem, de är också fria att arbeta tillsammans eller ensamma.

Friheten i tid är viktig barnen ska kunna arbeta så länge de önskar, upprepa så många gånger de vill. Barnen får småprata med varandra som på vilken arbetsplats som helst. Individuella tävlingar ska inte förkomma förrän barnet nått

en mognad som gör att han klarar ett nederlag, något som inte är så lätt för förskolebarn. Barnet får inte pressas de mål som sätts upp ska vara barnets egna. Frihet att växa innebär att barn som får sina behov tillfredställda blir lugna, trygga och glada och disciplinerar sig själva. Barnet ska älskas som den enskilda unika individ han är.

(S Wennerström, B Smeds), (1997).

3.4 Montessori och disciplin

" We call an individual disciplined when he is the master of himself, and can, therefore regulate his own conduct when it shall be necessary to follow some rule of life.(G Gutek, 2004 sid 113).

Maria Montessori menade att en individ är disciplinerad när han/hon är herre över sig själv såväl fysiskt som psykiskt. När disciplinen är en medveten aktivitet, något individen själv väljer, och inte är påtvingad utifrån, och i och med att barnet utvecklar ett självmedvetande och självrespekt genom det fria valet i den förberedda miljön, utvecklar han/hon en självdisciplin och behöver mycket lite disciplin från andra.(Montessori 1949/1992).

" Vi bör alltid komma ihåg att inre disciplin är något som utvecklas inte något som redan finns. Vår uppgift är att visa vägen till disciplin. Disciplinen föds när barnet koncentrerar sin uppmärksamhet på en företeelse som intresserar det och som ger inte bara en nyttig övning utan också en möjlighet till att kontrollera eventuella fel."(M, Montessori, 1949/1992, sid 228).

Montessoripedagogikens idè är att ge hela barnet en möjlighet till maximal utveckling, barnet ska tillåtas att växa och utveckla impulskontroll, självrespekt och självdisciplin. Ett barn som reglerar sina impulser och tar ansvar har inte behov av någon som disciplinerar utifrån och kommer att utvecklas till en ansvarstagande samhällsmedborgare. Att utveckla självdisciplin är en lång process och läraren behövs här för att sätta gränser för att inte ge barnet mer frihet än det klarar av.

Barnet strävar efter att bli oberoende om detta ska lyckas behövs hjälp av en lämplig miljö. Människa bygger alla sina förmågor så även självdisciplin genom aktivt arbete. Till en början har barnen behov av godkännande eller beröm från en vuxen. De behöver få veta att de är på rätt väg. När de blir mer självsäkra behöver de inte längre uppmuntran från någon. De kan själva avgöra om de är nöjda med sitt arbete. De behöver få välja själva för att träna beslutsfattande.

Montessorimiljön ska stimulera till fria val med såväl vad, som hur och med vem. De ska kunna rätta själva och få avgöra om de vill ha eller behöver hjälp. På detta sätt bygger barnen upp sin självkänsla, moral och självdisciplin.(S Wennerström, B Smeds),(1997).

3.5 Sambandet mellan frihet och disciplin

Vägen till självdisciplin går genom individens egen mognadsprocess om barnet tillåts att utveckla sin självständighet. Genom att tillåta fria val inom vissa ramar skapar pedagogen ett utrymme där barnet tillåts pröva sina valmöjligheter och sina kunskaper såväl motoriskt som intellektuellt.

När barnet väl behärskar sin kropp inser han/hon att det finns möjlighet att välja att utföra en aktivitet eller att inte göra det. Vad barnet väljer att göra är ett samspel mellan dess egna önskningar och omgivningens, samt i vad miljön har att erbjuda. Att kunna välja kräver träning därför är den förberedda montessorimiljön så viktig. Enligt Maria Montessori är det en nödvändighet att få möjlighet att välja aktivitet själv, för att kunna styra sitt intresse och medvetande. Det är en process som startar inom barnet när han/hon känner intresse och koncentration över en självvald aktivitet, som är själva grunden för utvecklandet av självdisciplin och koncentration.

Frihet och självdisciplin hör ihop. Ett barn som fått lära sig att välja och ta ställning själv, utvecklas till en självständig individ oberoende av starka ledare. Genom att träna att välja att ta ställning själv, och till omgivningen bygger barnet en egen personlighet, en inre styrka och en värdighet; jag kan, jag vill och jag vågar försöka om och om igen, tills att jag klarat vad jag beslutat mig för, vilket är grundläggande i montessoripedagogiken. (Montessori, 1921/972).

“There can be no manifestation of the will without completed action; he who desires a good action, but leaves it undone; he who desires to atone for an offence, but takes no step to do so; he who proposes to go out, to pay a call, or write a letter, but goes no farther in the matter, does not accomplish an exercise of the will. To think and to wish is not enough.” (M Montessori, (1921/972)

3.6 Montessoris förberedda miljö

Centralt i Montessoris pedagogik är den förberedda miljön. Miljön ska vara anpassad till barnens storlek för att de ska kunna uträtta så mycket som möjligt på egen hand. Miljön innehåller fem huvudområden:

1. Den fysiska utvecklingen, det ska finnas tillräckligt med utrymme, för såväl grovmotoriska som finmotoriska övningar.
2. Intellektuell utveckling, det ska finnas en utmaning för alla.

3. Social utveckling och socialt samspel, barnen ska ha gott om tid att leka med kamrater av båda könen och att träffa vuxna för att utveckla sociala färdigheter.
4. Känslomässig utveckling, barnet ska kunna känna trygghet och förtroende för såväl barn som lärare. Stabila rutiner, ordning i verksamheten och i miljön, hjälper barnet att bygga upp ett gott självförtroende och ett medlemskap i gruppen.
5. Andlig utveckling sker på sikt, barnet drar nytta av att tillhöra en grupp, de aktiviteter som försiggår i klassrummet och glädjen av sin egen utveckling.

Kännetecknande för en förberedd miljö är att alla material finns framme i barnens höjd. De är lätt åtkomliga för det barn som önskar använda dem. Det finns ett material av varje övning, och materialen är placerade i svårighets- ordning från vänster till höger.

En utmaning för alla ska finnas i miljön. Detta innebär att många material både tillverkas och utvecklas av läraren för en enskild individs behov.

Utemiljön är lika viktig som innemiljön. På Montessoriförskolor ansas och sköts växter, och ibland djur av såväl lärare som barn. (Foundation course manual 1991/1996)

4. Teoretisk referensram

Tidigare forskning har jag sökt via Lärarhögskolans databaser. Jag har varit i kontakt med Svenska Montessoriförbundet utan att kunna finna någon forskning som behandlar frekvensen av arbetscykler. Med frekvens avser jag schemalaggningen. Den forskning som idag är aktuell inom Montessorimetoden berör effekterna av det fria valet och normaliseringen och vad som sker inom barnen. Jag menar dock att ämnena är närbesläktade och redogör för detta.

4.1 Williams och Keith

Williams och Keith beskriver i *Democracy and Montessori Education* (2000) hur viktigt det fria valet och samarbetet är vid fostran till demokratiska medborgare. Frånvaron av tävling i klassrummet stimulerar barnen till gemensamma ansträngningar och formar individer med respekt för såväl den egna miljön som kamraternas olika kompetenser och behov. Detta innebär enligt författarna att barnen tidigt lär sig ett självständigt tänkande med respekt för allt omkring sig, såväl människor som djur och att detta skapar individer som arbetar för fred i en demokrati.

I ett montessoriklassrum rör sig barnen fritt, frågar samtidigt som de är engagerade i aktiviteter de valt utifrån sina egna behov. Författarna skriver att Montessori menade att även små barn är kapabla till ansvarfulla val och att deras val beror på det behov av utveckling och tidigare erfarenheter som barnet har. Det fria valet leder till självständighet och en inre disciplin om barnet får ta ansvar för sina egna val. Om ansvaret tas ifrån barnet, om föräldrarna, lärarna eller samhället tar över ansvaret kan inte ansvars känsla utvecklas.

Ansvars känslan är en del av ett demokratiskt system där alla ansvarar för alla och för den mänskliga omgivningen. Författarna menar att, när klassrummet utrustas så, att barnen kan välja arbete och deras rätt att få arbeta utan avbrott tillgodoses. Skapas en process där barnen även respekterar andra barns och vuxnas rätt till ostördhet och fritt val. Genom de material som finns i klassrummen får barnen perspektiv på att vi bara är en liten del av ett universum och att allt vi gör påverkar någonting annat. Vilket är viktigt för den demokratiska utvecklingen av ett globaliserat samhälle (Williams & Keith 2000).

4.2 Grebennikov

Grebennikov som skriver i *Australian journal of early childhood* (2005) menar att normalisering är ett tillstånd barnet uppnår genom arbete. Han menar att en individ i utveckling har behov av meningsfull sysselsättning som tillfredställer individens behov av stimuli. I de fall då miljön inte erbjuder adekvat stimuli eller utmaning kan individens energi ta andra vägar för att uppnå stimuli från omgivningen. Han beskriver dessa som aggressioner, ägandebestyr, regressions, flykt in i fantasin, slarvighet och ljudlighet. Dessa avvikelser uppträder när utvecklingen på något sätt hämmas av vuxna eller av miljön runt omkring barnet.

Beteendeproblem uppträder när barnets behov av samarbete, tillhörighet och delaktighet blir avvisad eller motarbetad, felaktigt förberedd miljö där barnet upplever misslyckanden. Barnet kan då uppleva att det inte är gott nog och de använder sig då av störande eller förstörande för att få uppmärksamhet.

Författaren skriver att förmågan att lära är en genetiskt programmerad funktion i hjärnan men att kvaliteten på de erfarenheter som hjärnan gör kan vara avgörande för den vidare utvecklingen. De största perspektiven på avvikelser i barns beteende och utveckling är de som ser det som ett problem inom individen, biologiska eller psykologiska. Idag är ett exempel på biologiska ADHD vilket tros uppträda som ett utvecklingsmässigt fel i hjärnan. Innebärande problem med uppmärksamheten och bristande impulskontroll. Det anses vara en ärftlig defekt som inte beror på brister i miljön eller föräldraskapet. Dock är det bevisat att kaotiska och/eller stressad miljö förvärrar symptomen och att välstrukturerade miljöer vanligtvis lindrar dem.

Tveklöst är det så idag att forskningen inom neuropsykologin och genetiken förklarar en del av beteendeproblemen hos barn, men inte alla. De övriga förklaras av psykologins miljö relaterade förklaringar. Som pedagoger intresserade i ämnet nämner författaren Montessori och Standing som i huvudsak intresserat sig för

beteendeproblem som uppträtt genom felbehandling under spädbarnsåren och som kan behandlas genom pedagogik och inte behöver medicineras. Författaren menar att alla beteenden avvikande från den sociala och kulturella kontexten skapas för att försvara en positiv självuppfattning, upprepade frustrerande händelser påverkar beteendet.

Grebennikov menar att det i 3-6 års ålder är en drivande kraft hos barnet att uppnå autonomi, initiativ och självständigt utforskande av världen. Barnet behöver utmanande stimuli och möjlighet att svara på stimuli. Därför är det viktigt att vuxna i barnets omgivning inte begränsar barnets aktiviteter i onödan och att de iordningställer en väl organiserad miljö som möjliggör fritt val av arbete att koncentrera sig på. En atmosfär som är tillåtande och ordnad med meningsfulla aktiviteter. Genom dessa förutsättningar menar Grebennikov att barnet uppnår normalisering vilket kännetecknas av kärlek till ordning, kärlek till tystnad och förmåga att agera utifrån ett fritt val och eget ansvarstagande (Grebennikov 2005).

5. Syfte och frågeställning

5.1 Syfte

Syftet är att undersöka hur de auktoriserade Montessoriförskolorna (bilaga 1) gör för att uppfylla Maria Montessoris tes om två-tre timmars arbetspass samt hur frekvent detta sker dvs. hur många arbetspass erbjuder förskolorna per vecka.

I en av Svenska Montessoriförbundet auktoriserad förskola ska minst 1/3 av den pedagogiska personalen vara Montessoriutbildad samt högskoleutbildad. Ytterligare 1/3 av personalen ska vara Montessoriutbildad. Montessoriutbildningen ska omfatta den åldersgrupp där undervisningen sker, alternativt vara Nationell Montessorispecialistexamen, NAMEX, för aktuell åldersgrupp. Undervisningen ska vara åldersintegrerad. Det fria valet tillämpas, miljön ska vara förberedd, barnen ska ha 2-3 timmars arbetspass och skriftligt förda elevkort och individuella arbetsplaner ska finnas.

5.2 Frågeställning

Hur frekvent erbjuder de auktoriserade montessoriförskolorna (bilaga 1) barnen två-tre timmars arbetscykel?

Hur har de planerat förmiddagen för att uppnå två-tre timmars arbetscykel?

Finns det dagar då de inte har två-tre timmars arbetscykel, i så fall vad gör de då?

Påverkar antalet vuxna/montessorilärare i gruppen frekvensen av arbetspass?

6. Metod och genomförande

6.1 Metod

En del av enkäten är kvantitativt utformad då jag önskat få fram en specifik företeelse. Nämligen hur frekvent de auktoriserade Montessoriförskolorna uppnår 2-3 timmars arbetscykel.

En annan del av enkäten är kvalitativt utformad då jag ville ge förskolorna en möjlighet att förklara sitt arbetssätt. Det blev också nödvändigt att kvalitativt tolka de kvantitativa uppgifterna, ett fenomen som Pål Repstad (1999) beskriver på sid 15.

Enkäterna sändes såväl med mail som med post. Enkäterna var anonyma och förskolorna informerades om såväl anonymiteten som syftet med undersökningen (Bilaga 4) alla medverkande har valt att delta i undersökningen. De material som mailadresser eller poststämplor som kunnat användas för att spåra respondenterna har förstörts, för att materialet inte ska kunna användas till att identifiera de medverkande eller användas i något annat syfte.

Förskolorna har i redovisningen försetts med en idbokstav, koden har de fått vartefter jag grupperat dem.

Förskolorna har grupperats i tabeller utefter den det antal dagar och timmar som de har angett att arbetspassen förkommer. För att få en jämförelse mellan frekvensen arbetspass med antal vuxna/Montessoriu utbildade sammanställde jag därefter tabeller med antal barn och vuxna/Montessoriu utbildade i förskolorna.

6.2 Urval

Vid valet av Montessoriförskolor följde jag svenska Montessoriförbundets förteckning över auktoriserade förskolor (bilaga 1). Urvalet skedde slumpmässigt i bokstavsordning. Därigenom kom undersökningen att omfatta förskolor spridda över Sverige. Jag ringde runt i bokstavsordning till förskolorna, när jag fått någon förskola som började på A att svara ja till att svara på undersökningen. Fortsatte jag till nästa bokstav i alfabetet, jag fortsatte till jag fått 30 stycken positiva svar. Jag skickade sedan ut 30 enkätformulär (bilaga 3) och fick tillbaka 20.

Av dessa 20 har fyra uteslutits från redovisningen av frekvens och längd av arbetspass. Två uteslöts då de sade sig inte förstå frågan och två stycken då de uppgav att de aldrig hade så långa sammanhängande arbetspass. Därmed bygger den följande redovisningen på 16 förskolor, varav två var tretimmarsverksamheter, övriga var heltidsverksamheter. Alla förskolorna hade barn i åldersgruppen 3-5 år. Förskolorna har försetts med en idbokstav som används i redovisningen. I de 16 förskolorna fanns sammanlagt 319 barn.

7. Resultat

Enkätresultaten redovisas utifrån de frågor som formulerats i bilaga 2.

De kvantitativa frågorna som rörde frekvensen av arbetscykler och personaltäthet redovisas först. Förskolorna har indelats i grupper efter hur långa arbetspass (2 eller 3 timmar) de tillämpade och hur många gånger i veckan de hade dessa. Men eftersom förskolorna också arbetade med delade grupper finns det ytterligare variationer

7.1 Grupp 1: Två timmar, fyra dagar i veckan.

Tabell 1

Förskolor med två timmars arbetspass fyra dagar i veckan, fyra dagar i veckan.

Förskola	Mån dag 3t	Mån dag 2t	Tis dag 3t	Tis dag 2t	Ons dag 3t	Ons dag 2t	Tors dag 3t	Tors dag 2t	Fre dag 3t	Fre dag 2t	Totalt antal barn
A		24		24		24		24			24
C		5		10		13				16	26
G		10				13		13		13	18
B				7		7		7		7	15
H				21		20		21		18	21

Förskola A, B, C, G och H har arbetspass 2 timmar fyra dagar i veckan. Förskola A, och H har hela gruppen representerad under passen. Förskolorna C och G har skiftande antal deltagare under arbetspassen. Förskola B har halva barnantalet representerat under arbetspassen.

Tabell 2

Antal Montessorilärare/vuxna i gruppen två timmars arbetspass fyra dagar per vecka.

Förskola	Totalt antal barn	Antal montessorilärare	Totalt antal vuxna	Antal barn/Montessorilärare	Totalt antal barn/vuxen
A	24	5	5	4,8	4,8
C	26	2	5	13	5,2
G	18	3	4	6	4,5
B	15	1	3	15	5
H	21	1	3	21	7

Antalet vuxna i grupperna/barn varierar mellan 4.5-7 per vuxen. Montessoriu utbildade vuxna skiljer sig från 4.8-21 barn per lärare.

7.2 Grupp 2: Tretimmarspass finns.

Tabell 3.

Förskolor som uppnår två till tre timmars arbetspass 4-5 dagar per vecka,

För skola	Mån dag 3t	Mån dag 2t	Tis dag 3t	Tis dag 2t	Ons dag 3t	Ons dag 2t	Tors dag 3t	Tors dag 2t	Fre dag 3t	Fre dag 2t	Totalt antal barn
F	2	6	7	8	6	10	6	9	6	6	22
I	7	13	10	15	7	16	16	9	5	5	25
K		12	7		7	10		10	7		21

Förskola F och I har två och tre timmars arbetspass fem dagar i veckan hela barngruppen med blandat antal deltagare, ett färre antal barn uppnår tre timmar. Förskola K har arbetspass två timmar en dag i veckan och tre timmar 4 dagar i veckan, med halva barnantalet.

Tabell 4

Antal Montessorilärare/vuxna i gruppen två till tre timmars arbetspass fyra till fem dagar per vecka.

Förskola	Totalt antal barn	Antal montessorilärare	Totalt antal vuxna	Antal barn/montessorilärare	Totalt antal barn/vuxen
F	22	4	4	5,5	5,5
I	25	4	4	6,25	6,25
K	21	2	3	10,5	7

Antalet vuxna i grupperna/barn skiljer sig åt från 5.5-7 per vuxen. Montessorit utbildade vuxna skiljer sig från 5.5-10.5 barn per lärare.

7.3 Grupp 3: Två timmar, tre dagar i veckan.

Tabell 5

Förskolor med två timmars arbetspass tre dagar per vecka.

Förskola	Mån dag 3t	Mån dag 2t	Tis dag 3t	Tis dag 2t	Ons dag 3t	Ons dag 2t	Tors dag 3t	Tors dag 2t	Fre dag 3t	Fre dag 2t	Totalt antal barn
J				18		10				18	18
M		16		15						12	18
L		5		10		10					18
N		18		18				18			18

Förskola J, M, L och N har två timmars arbetspass tre dagar i veckan, förskola N har alla barnen i gruppen representerade på arbetspassen. Förskolorna J, M, L har skiftande deltagarantal på arbetspassen.

Tabell 6

Antal Montessorilärare/vuxna i gruppen två timmars arbetspass tre dagar per vecka.

Förskola	Totalt antal barn	Antal montessorilärare	Totalt antal vuxna	Antal barn/montessorilärare	totalt antal barn/vuxen
J	18	1	2 1/2	18	7,2
M	18	2	2	9	9
L	18	1	2 1/2	18	7,2
N	18	3	3	6	6

Antalet vuxna i grupperna/barn skiljer sig åt från 6-9 per vuxen. Montessoriu utbildade vuxna skiljer sig från 6-18 barn per lärare

7.4 Grupp 4: Två timmar, fem dagar i veckan.

Tabell 7

Förskolor med två timmars arbetspass fem dagar i veckan.

För skola	Mån dag 3t	Mån dag 2t	Tis dag 3t	Tis dag 2t	Ons dag 3t	Ons dag 2t	Tors dag 3t	Tors dag 2t	Fre dag 3t	Fre dag 2t	Totalt antal barn
O		10		16		16		10		16	21
Q		18		18		18		18		18	18
P		18		18		18		18		18	18

Förskola O, Q och P har två timmars arbetspass fem dagar i veckan, förskola O, har skiftande antal deltagare i gruppen förskola Q och P har alla barnen representerade under passen.

Tabell 8

Antal Montessorilärare och antal vuxna i gruppen två timmars arbetspass fem dagar i veckan.

Förskola	Totalt antal barn	Antal montessorilärare	Totalt antal vuxna	Antal barn / Montessorilärare	totalt antal barn/vuxen
O	21	4	4	5,25	5,25
Q	18	2	2	9	9
P	18	2	2	9	9

I denna grupp är alla vuxna utbildade Montessorilärare. Variation i antal barn per vuxen är från c:a 5 till 9.

7.5 Normalisering

När på läsåret anser ni att gruppen uppnått normalisering?

Åtta förskolor svarar att detta sker i oktober- november, sju stycken svarar på vårterminen, en förskola svarar i december.

När på läsåret är gruppen är mogen för 2 timmars arbetscykel eller mer

1 förskola svarar vet ej, 15 svarar oktober/ november

7.6 Organisation av dagen

När öppnar ni på morgonen?

En förskola öppnar 7.45. Två tretimmarsverksamheter öppnar 9.00 respektive 13.00. Övriga öppnar 7.30.

När äter ni lunch?

En förskola äter lunch 11.40 tretton stycken 11.30. De två tretimmarsverksamheterna serverar inte lunch.

Samling kl?

En förskola har samling 8.30. Tretton har samling kl 11.00. De två tretimmarsverksamheterna startar med samling.

7.7 Annan verksamhet

Kan du redogöra för vad ni gör de dagar då ni inte har en arbetscykel innefattande minst två timmar?

”Vi går till skogen på torsdagar.”

”Vi har andra aktiviteter som rörelse, sångstund, knytte eller mulle.”

”På torsdagar går de äldre barnen på konstskola.”

”Fredag förmiddag går vi till skogen.”

”En dag i veckan har vi det! Då har vi en annorlunda dag som börjar med gymnastik sen sångsamling, fredagsmys och samling, ända fram till lunch. De andra fyra dagarna har vi obrutna arbetspass på 2.5 tim. Normaliseringen och arbetscykeln på montessoriförskolor är mycket viktiga för barnens skull. Finns det för många tider man ska passa, blir det oroligt för barnen. Barn behöver tid och åter tid att komma in i arbetscykeln. Djup koncentration för dem, är livsglädje och självständigheten växer hos dem. Lyckliga barn är, när tid finns att växa, och som vuxna i barnens närhet lär vi oss varje dag, lyhördhet i miljön.

”Bibliotek, teater, konsert.

” Har utedag, gör utflykter. Vi delar våra barn i olika åldersgrupper. De små är ute när de stora är inne, eller så delar vi gruppen på lika många små som stora, hälften är då inne hälften ute.”

”Alla dagar minst två timmar utom måndagar som är skogsdag.

7.8 Analys

Totalt fanns arbetspass för 319 barn redovisade i enkäten. Om man antar att barnen deltog fem dagar i veckan blir det 1595 'barndagar'. Antalet arbetspass på minst två timmar var totalt 1026. Detta innebär att 64 procent av barndagarna i montessoriförskolorna innehöll ett arbetspass på minst två timmar.

Den största gruppen av förskolor har valt att ha 4 arbetspass/vecka. Den femte dagen i veckan används till andra aktiviteter. Åtta utav förskolorna uppnår inte någon dag i veckan fullt deltagarantal i grupperna. En förskola har i enkäten uppgett att man delar gruppen i två, en del är då inne och en del ute. En förskola poängterar vikten av att barnen får långa pass av ostördhet för att uppnå koncentration och att för många tider att passa stör denna utveckling.

Åtta av förskolorna har fullt deltagarantal under sina arbetspass.

I grupp 1 som har arbetspass två timmar fyra dagar i veckan är antalet montessoritubildade vuxna en på 4.8 -21 barn, två förskolor har en montessoritubildad på tre vuxna. En förskola har alla vuxna montessoritubildade. En förskola har två montessoritubildade på fem vuxna.

I grupp 2 som har arbetspass två till tre timmar, fyra till fem dagar i veckan är antalet montessoritubildade vuxna en på 5.5-10.5 barn. I två av förskolorna är alla vuxna montessoritubildade. I den tredje uppfylls Svenska Montessoriförbundets kriterier.

I grupp 3 som har arbetspass två timmar tre dagar i veckan är antalet montessoritubildade vuxna en på 6-18 barn. Två av förskolorna har en montessoritubildad på 2,5 vuxna. Två av förskolorna har alla i vuxengruppen montessoritubildade.

I grupp fyra som har arbetspass två timmar fem dagar i veckan är antalet Montessoritubildade vuxna en på 5.25-9 barn. I alla förskolorna i gruppen har alla vuxna montessoritubildning.

Grupp två och fyra är de som har högsta frekvensen arbetspass. Fyra till fem dagar i veckan. Två av förskolorna har barn med tre timmars arbetspass alla dagar i veckan. En förskola uppnår tretimmars arbetspass tre dagar i veckan. Det är också dessa två grupper som har högsta antalet montessoritubildade vuxna i grupperna. I alla grupperna finns det förskolor som väljer att dela barngruppen under arbetspassen.

Grupp ett och två har arbetspass två timmar, tre till fyra dagar i veckan

Hälften av förskolorna uppger att barnen uppnår normalisering under senhösten och andra hälften att detta inträder under vårterminen. Femton av förskolorna uppger att barnen är redo för två timmars arbetscykel i oktober/november.

Förskolorna öppnar alla runt 7.30 och har med ett undantag samling kl 11, lunch äter de kl 11.30. En förskola har samling 8.30. Tretimmarsverksamheterna har samling när det öppnar och serverar inte lunch, men har fruktstund i samband med samlingen.

Av tjugo montessoriförskolor tillämpas inte denna tes i montessoripedagogiken av fyra stycken förskolor. Två av förskolorna uppgav att de inte förstod frågan. Ytterligare två uppgav att de aldrig hade så långa arbetspass.

7.9 Diskussion

Förskolorna är eniga i planeringen av förmiddagens rutiner. Det känns tydligt att man planerat alla verksamheter efter tanken att barnen ska få möjlighet till att så långt arbetspass som möjligt.

Vad som framträder är att hälften av förskolorna inte har hela gruppen med under arbetspassen. Vid en bedömning av deltagarantalet framträder att ungefär hälften av barngruppen saknas, detta måste anses vara ett för stort bortfall för att det ska röra sig om lediga barn.

Tänkvärt är att 15 montessoriförskolor uppger att grupperna är mogna för två timmars arbetscykel i oktober november medan sju stycken säger att gruppen uppnått normalisering vid denna tidpunkt. Dessa frågor kan ha varit felställda eller legat för nära varandra i innehåll. Men ger dock ändå funderingar kring varför grupperna delas, om gruppen orkar med två timmars arbetscykel. Det finns här en kontradiktion mellan montessorilärarnas svar angående frekvensen av barn som deltar i arbetscykeln och deras svar på frågan när gruppen är mogen för två timmars arbetscykel eller mer.

Det troliga är att många av förskolorna väljer att dela gruppen under arbetspassen. En annan tänkbar förklaring skulle kunna vara att barnen lämnas för sent på morgonen för att kunna uppnå en så lång sammanhållen tid.

Jag tänkte att en förklaring till valet att dela gruppen kunde vara att frekvensen av montessorilärare i dessa grupper var lägre än i de andra, men något sådant samband har jag inte funnit. Inte heller fanns det något samband mellan fenomenet att dela gruppen och det totala antalet vuxna i gruppen, tvärtom två av de grupper som har lägst antal vuxna/barn har den högsta frekvensen av arbetspass 2 timmar 5 dagar i veckan med 9 barn/montessorilärare. Detta skulle kunna betyda att det med många vuxna i gruppen är lättare att dela på barngruppen än vad det är med lågt antal vuxna i gruppen.

Alla barn är också olika i sin väg till normalisering vilket också skulle kunna vara en tänkbar orsak till att förskolorna delar på grupperna. Det finns kanske barn i grupperna som inte orkar med det fria valet under två till tre timmar, koncentration är ju enligt montessori inte något som är medfött utan något individen arbetar sig fram till och utvecklar i förskoleåldern. En av montessorilärarna i undersökningen

betonar också vikten av att ge barnen tid och åter tid för att de ska komma in i arbetscykeln.

Det finns ett positivt samband mellan frekvensen och längden på arbetspassen i grupperna och antalet montessoritbildade vuxna. Högt antal montessoritbildade visar på längre och frekventare pass. Detta kan betyda att det är viktigt att alla är insatta i pedagogiken för att alla ska förstå vikten av att ge barnen så mycket tid som möjligt till fri aktivitet. Ibland de sex förskolor som har längst och mest frekventa arbetspass är det ändå så många som hälften som tydligt delar grupperna en eller flera dagar i veckan, vilket innebär att även i grupper med hög frekvens av montessoritbildade så delas grupperna.

När jag läser Grebennikovs (2004) teser om försvar av självkänslan och de avvikelser som kan uppstå är det troligt att montessoriförskolorna även har barn med dessa beteenden att ta hänsyn till, innebärande att miljön runt omkring dessa barn kanske måste beskäras för att inte utsätta dem för onödiga frustrationer och misslyckanden. Det fria valet har ju ett krav nämligen ansvar, ett barn som inte kan ta ansvar har begränsad frihet.

Williams & Keith (2000) skriver också om att det fria valet leder till en process där barnen lär sig respektera andra, demokrati innebär en organisation av aktiviteter som måste samverka för att alla ska få sina behov tillgodosedda. Normaliseringen kan ses som en första introduktion till ett demokratiskt system där alla respekteras med sina olikheter. Ett demokratiskt system bygger på att människor följer de gemensamma regler som gäller. De som väljer att inte följa reglerna begränsas i sina val för att skydda övriga medborgare, något som sker även på montessoriförskolorna. Innebärande att en del av barnen ännu inte nåt så långt i den process som leder till normalisering att de kan hantera fria val under så lång tid.

Jag bedömer att förskolornas svar i enkäten är mycket trovärdiga 64 % av barnens dagar under en vecka innehöll ett arbetspass. Det kan tyckas lite med drygt hälften av tiden, men vi måste komma ihåg att normalisering är något som uppnås genom arbete i åldrarna 3-5 år och inte är något som bara finns där. Tre av förskolorna uppger att de uppnår 3 timmars arbetspass några dagar i veckan med ett lägre antal av barnen i gruppen (7-10 st). Det är troligt att det här rör sig om de äldre förskolebarnen i grupperna som hunnit bygga upp koncentration, ansvar och självdisciplin.

Den dag i veckan som många av Montessoriförskolorna valt att göra något annat ser ut som traditionell förskoleverksamhet, de går på utflykter, har skogspromenader eller rytmik. Gemensamt för dem är att det är lärarstyrda aktiviteter där gruppen rör sig gemensamt och umgås.

Två av enkätsvaren tyder på att lärarna som svarat är otillräckligt insatta i montessoripedagogiken, de har inte förstått frågan. Två andra förskolor uppgav att de aldrig hade så långa sammanhängande arbetspass vilket tyder på att man inte arbetar efter denna tes inom montessoripedagogiken. Tänkvärt i denna lilla undersökning är dock att detta innebär att var femte auktoriserad

montessoriförskola inte arbetar utefter en av montessoripedagogikens mest centrala teser.

Fem av förskolorna i undersökningen uppfyller inte Svenska Montessoriförbundets kriterier för auktorisation två förskolor har en Montessoriutbildad på tre vuxna. Två förskolor har en Montessoriutbildad på två och en halv vuxen, en förskola har två montessoriutbildade av fem vuxna. Två tredjedelar av lärarna ska vara montessoriutbildade för att förskolorna ska ha auktoriserats. Möjligt är att personalsituationen på dessa förskolor ändrats av någon anledning efter att de auktoriserats. Deras svar på enkäten tyder ändå på att man arbetar efter Montessoris idéer.

Undersökningen har för mig inneburit nya frågor:

- Hur tänker montessorilärarna kring barnens utveckling av koncentration och självkänsla, hur arbetar de och hur arbetar de traditionella förskollärarna med detta?
- Hur arbetar montessorilärarna med normaliseringsprocessen, vad är skälen till att inte alla barn är representerade på arbetspassen?
- Blir kvalitén för barnen på förskolorna bättre med ett högre antal utbildade montessorilärare?
- Varför delar montessorilärarna på grupperna?

Jag önskar ny forskning inom dessa områden.

Referenser

Forskningetiska principer, vetenskapsrådet

Grebennikov, I, 2005 *The normalised Child*. Australian journal of early childhood, volume 30 (2005) pages 2:8-16.

Gutek, G. L. 2004, *The Montessori Method*. Rowman & Littlefield Publishers, Lanham

Montessori st Nicholas centre 1991/1996 Helen Prochazka Göteborg

Foundation course manual Montessori, M 1949/1992, *Barnasinn*, Verner söderström OY Helsingfors

Montessori, M 1948/1998 *Upptäck barnet*, seminarium utbildning och förlag AB Jönköping.

Montessori, M 1921/1972 *Spontaneous movement in education*. Shocken books inc, New York.

Repstad, P. (1999) *Närhet och distans. Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Skjöld Wennerström, K. & Bröderman Smeds, M. (2004) *Montessori-pedagogik och förskola och skola*. Stockholm: Natur och Kultur

Williams, N. & Keith, R. (2000) Democracy and Montessori Education. *Peace review* 12:2 (2000), 217-222.

Bilagor

Bilaga 1

Villkor för auktorisation 2006-2007 enligt Svenska Montessoriförbundet.

Montessoriutbildad personal: i förskolan ska mins 1/3 av den pedagogiska personalen vara Montessoriutbildad samt högskoleutbildad. Ytterligare 1/3 av personalen ska vara Montessoriutbildad. Montessoriutbildningen ska omfatta den åldersgrupp där undervisningen sker, alternativt vara Nationell Montessorispecialistexamen, NAMEX, för aktuell åldersgrupp.

Undervisningen ska vara åldersintegrerad .

Det fria valet tillämpas.

Förberedd miljö.

2-3 timmars arbetspass.

Skriftligt förda elevkort.

Individuella arbetsplaner.

Bilaga 2

Enkät angående arbetspass

Måndagar uppnår ____ > 5 barn 3 timmars arbetscykel

Måndagar uppnår ____ > 7 barn 3 timmars

Måndagar uppnår ____ > 10 barn 3 timmars

Måndagar uppnår ____ > 13 barn 3 timmars

Måndagar uppnår ____ > 16 barn 3 timmars

Måndagar uppnår ____ > 20 barn 3 timmars

Måndagar uppnår ____ > 5 barn 2 timmars

Måndagar uppnår ____ > 7 barn 2 timmars

Måndagar uppnår ____ > 10 barn 2 timmars

Måndagar uppnår ____ > 13 barn 2 timmars

Måndagar uppnår ____ > 16 barn 2 timmars

Måndagar uppnår ____ > 20 barn 2 timmars

Tisdagar uppnår ____ > 5 barn 3 timmars

Tisdagar uppnår ____ > 7 barn 3 timmars

Tisdagar uppnår ____ > 10 barn 3 timmars

Tisdagar uppnår ____ > 13 barn 3 timmars

Tisdagar uppnår ____ > 16 barn 3 timmars

Tisdagar uppnår ____ > 20 barn 3 timmars

Tisdagar uppnår ____ > 5 barn 2 timmars

Tisdagar uppnår ____ > 7 barn 2 timmars

Tisdagar uppnår ____ > 10 barn 2 timmars

Tisdagar uppnår ____ > 13 barn 2 timmars

Tisdagar uppnår ____ > 16 barn 2 timmars

Tisdagar uppnår ____ > 20 barn 2 timmars

Onsdagar uppnår ____ > 5 barn 3 timmars

Onsdagar uppnår ____ > 7 barn 3 timmars

Onsdagar uppnår ____ > 10 barn 3 timmars

Onsdagar uppnår ____ > 13 barn 3 timmars

Onsdagar uppnår ____ > 16 barn 3 timmars

Onsdagar uppnår ____ > 20 barn 3 timmars

Onsdagar uppnår ____ > 5 barn 2 timmars

Onsdagar uppnår ____ > 7 barn 2 timmars

Onsdagar uppnår ____ > 10 barn 2 timmars

Onsdagar uppnår ____ > 13 barn 2 timmars

Onsdagar uppnår ____ > 16 barn 2 timmars

Onsdagar uppnår ____ > 20 barn 2 timmars

Torsdagar uppnår ____ > 5 barn 3 timmars

Torsdagar uppnår ____ > 7 barn 3 timmars

Torsdagar uppnår ____ > 10 barn 3 timmars

Torsdagar uppnår ____ > 13 barn 3 timmars

Torsdagar uppnår ____ > 16 barn 3 timmars

Torsdagar uppnår ____ > 20 barn 3 timmars

Torsdagar uppnår ____ > 5 barn 2 timmars

Torsdagar uppnår ____ > 7 barn 2 timmars

Torsdagar uppnår ____ > 10 barn 2 timmars

Torsdagar uppnår ____ > 13 barn 2 timmars

Torsdagar uppnår ____ > 16 barn 2 timmars

Torsdagar uppnår ____ > 20 barn 2 timmars

Fredagar uppnår ____ > 5 barn 3 timmars

Fredagar uppnår ____ > 7 barn 3 timmars

Fredagar uppnår ____ > 10 barn 3 timmars

Fredagar uppnår ____ > 13 barn 3 timmars

Fredagar uppnår ____ > 16 barn 3 timmars

Fredagar uppnår ____ > 20 barn 3 timmars

Fredagar uppnår ____ > 5 barn 2 timmars

Fredagar uppnår ____ > 7 barn 2 timmars

Fredagar uppnår ____ > 10 barn 2 timmars

Fredagar uppnår ____ > 13 barn 2 timmars

Fredagar uppnår ____ > 16 barn 2 timmars

Fredagar uppnår ____ > 20 barn 2 timmars

Bilaga 3

När på läsåret anser ni att gruppen uppnått normalisering?

När på läsåret är gruppen är mogen för 2 timmars arbetscykel eller mer?

Hur många barn har ni i er 3-5 årsgrupp?

Hur många vuxna?

Hur många Montessorilärare?

När öppnar ni på morgonen?

När äter ni lunch?

Samling kl?

Kan du redogöra för vad ni gör de dagar då ni inte har en arbetscykel innefattande minst två timmar?

Bilaga 4.

Hej Montessoriförskolor.

Jag heter Anne-Sofie Anderstedt och är Montessoriförskollärare i Nacka. Under våren 2006 ska jag skriva en så kallad NAMEX. I uppgiften står det att jag ska välja något som är specifikt för Montessori och jag kan inte tänka mig något mer specifikt för Montessori än tankarna om barnens normalisering och arbetscykel.

För att kunna genomföra detta behöver jag er hjälp med att besvara bifogade frågor. Era svar kommer självklart att behandlas anonymt och inga svar kommer att kunna härledas till någon enskild förskola eller person. Med tiden kommer era uppgifter också att användas för en så kallad 10 poängsuppsats vid LHS.

Har ni några frågor går det bra att nå mig på dagtid på 087183291.

Med vänlig hälsning och förhoppningar om ett snart återhörande.

Anne-Sofie Anderstedt